

2

פרק

אבא, יום העצמאות וסין

אבי וההרוגה הראשונה של מלחמת העצמאות - 1941

הימים, ימי בנייתו של היישוב היהודי בארץ ישראל ההולך ומתפתח, שרוב תושביו לקחו חלק פעיל הן במאבק הפוליטי נגד הבריטים והן במאבק החברתי על עבודה עברית. אמנם הייתי בסך הכל פעוט בן ארבע וחצי, אך אני זוכר היטב את הוריי ששהו באותה העת במעצר בית, יושבים בסלון ביתם ומדברים. אנשים נכנסו ויצאו ושאלו אותם שאלות שונות, "האם הייתם? האם ראיתם? האם הבחנתם באדם חשוד שחולף בסביבה?" והם, עונים כהדיוטות ומסרבים לשתף פעולה.

זה קרה בבוקרו של ה 30 בנובמבר, שעות מספר לאחר סיום ההצבעה באו"ם. אבי, שסבל מכמה בעיות בריאותיות היה נוסע מפעם לפעם לביקורות בבית החולים הדסה הר הצופים בירושלים. הוא היה עולה על אוטובוס בבנימינה, ממשיך בנסיעה לחדרה ומשם מגיע לירושלים דרך הכביש הישן בדרך העוברת מחדרה לשכונת פג'עה בפתח תקווה, נפתחת באותו בוקר ארור אש על האוטובוס בו נוסע אבי.

בספסל הנוסעים לצדו יושבת אישה, נחמה זלאטובסקי שמה, מנהלת חדר המיון הקדמי של ההגנה בירושלים. הוריה התגוררו בעיר, אך היא שנישאה זה מכבר לשמעון הכהן ממשפחת הכהן הידועה מבנימינה, נהגה לנסוע על קו בנימינה-ירושלים כמעט מידי יום. זלאטובסקי נפגעת באירוע הירי ונהרגת במקום, אבי יצא ללא פגע. למזלם הרב של נוסעי האוטובוס שנותרו בחיים, גם הנהג יצא ללא פגע. הוא מגביר את מהירות הנסיעה ומגיע היישר

לכניסה המזרחית של נמל התעופה לוד, שהיה באותה תקופה מחנה מגודר ונעול.

בכניסה למקום יושב נוטר ממוצא ערבי שמסרב לאפשר לאוטובוס לנוע פנימה. לימים כתב אבי בספרו שניגש אל דלת האוטובוס וצעק לנוטר: "דע לך שבעלה של האישה הזאת שנהרגה הוא קצין צבא בריטי". זה עזר. השער נפתח, האוטובוס נוסע פנימה ומתאפשר טיפול בפצועים. רגע לפני היציאה חזרה לכביש המוביל לירושלים, שמעון הכהן, איש בריגדה שהשתייך לקבוצת חיל החפרים, מגיע למקום על מנת להיפרד מרעייתו האהובה. נחמה זלאטובסקי נקברת לבקשת המשפחה על הר הזיתים ומוגדרת על ידי משרד הביטחון כחלל הראשון של מלחמת העצמאות.

אלא שבכך היום הארוך לא הסתיים. עשרים דקות אחרי הפגיעה באוטובוס בו נסע אבי, נפגע אוטובוס נוסף שיצא מכיוון נתניה לירושלים. הנהג נפגע, חמישה אנשים נוספים נהרגו ועד אותה הערב נספרו שבעה הרוגים בני הישוב היהודי. התקרית הראשונה של מלחמת העצמאות. עם אבי, לא דברתי מעולם על מה שקרה. הוא בחר לשתוק במשך כל השנים.

את ליל ההכרזה של כ"ט בנובמבר חגגו 28 המשפחות בבנימינה בשמחה, אך לא בהורה סוערת.

המסע לסיין

חגיגות כ"ט בנובמבר חלפו והשגרה חזרה להכות. המלחמה על עצמאות המדינה היהודית כבר החלה, אך עדיין אין לוח זמנים מדויק בנוגע לתאריך עזיבתם של הבריטים את הארץ. בינתיים מבינים אנשי האצ"ל שהכסף אozל והם זקוקים לו כדי לקנות ציוד שיאפשר את עצם הלחימה על שחרור ארץ ישראל. הם מבקשים לשלוח את אבי לסיין בכדי להביא כסף. היעד הנבחר הוא סין מכיוון ששם נמצאת הקהילה היהודית שהגיעה היישר מרוסיה, שלושים שנה קודם לכן. תקוותם של חברי האצ"ל הייתה גדולה מכיוון שחברי הקהילה בסין היו בעלי יכולת כלכלית טובה המאפשרת עזרה לבני עמם.

אבי טס דרך ארה"ב, הגיע לחרבין ומצא את עצמו עומד על במות בכינוסים יהודים, לבוש במכנסי חאקי בצבע בהיר ומסביר בנאומים חוצבי לבבות על מצבו של היישוב היהודי בישראל ערב מלחמת השחרור. הוא מבקש מכל אחד בכל לשון של בקשה, לתרום כפי יכולתו.

באותה העת אנחנו כבר שלושה אחים בבית, עמרם הבכור, אני האמצעי ואהוד בן השנתיים.

מסעו הוכתר כמוצלח. מאה אלף דולר, סכום עתק באותם ימים, גויסו מהקהילה היהודית בסין ואבי מתחיל את המסע חזרה ארצה באנייה ששטה מצרפת דרך הים התיכון אל חופי תל אביב.

מדובר במסע של כמה ימים, שגורם לו להחמיץ את ההכרזה על

עצמאותה של מדינת ישראל. הוא מגיע לחוף ימה של תל אביב, יורד מהספינה ומכיוון שאין תנאי עגינה מסודרים במקום הוא טובל את רגליו עם הנעליים בתוך המים הרדודים, כשמזוודה אחת בידו וציפייה בליבו לשוב אל בני משפחתו בנחלת ז'בוטינסקי.

אנחנו עוברים בינתיים להתגורר במשק חקלאי עם שירותים בחצר. המשפחות בבנימינה חיו פחות או יותר באותם התנאים. אחד משכנינו שהיה מכונאי, הצליח להתקין מעין דוד עם מערכת גז, והנה, זכינו כולנו למקלחת בחצר עם מים חמים, לא דבר של מה בכך.

כך יכולנו כל השכנים הקרובים לעשות אחת לשבוע מקלחת חמה.

מלחמת העצמאות מסתיימת ללא אבידות בקרב תושבי היישוב שלנו. רק שכן וותיק שלנו בן ציון לרנר ז"ל קיפח את חייו כשנדרס על ידי משוריין בריטי וחייליו שיצאו מהמחנה הצבאי באזור בנימינה אל עבר נמל חיפה בדרכם לשוב לבריטניה. אך את המדינה החדשה צריך כעת לבנות ולפתח יחדיו. הילדים הולכים לגן יחד עם הילדים מגבעת הפועל והילדים מהשיכונים, עם ילדי עובדי המחצבה והחקלאים האחרים, וכך אנחנו מתקדמים וחוזים בשינוי גם בבנימינה הקטנה שלנו.

אנקדוטה קטנה על מי שלימים הפך לפזמונאי ידוע אהוד מנור, תושב המקום שמוציא עוד כנער את ספר השירים הראשון שלו. שלוש חוברות קטנות נכתבו ונדפסו ומנור, מטיל על חבר מהכיתה תחתיו לכתוב עבורו את ההקדמה לספר. שמו של אותו חבר הוא מנחם פרוכטר לימים פרופסור מנחם פרי, שכתב על האווירה בבנימינה באותן שנים ומספר שיום אחד בהיותו בן ארבע, הוא עזב את הגן,

צעד מרחק של קילומטר לבדו, הגיע עד לביתו בשכונת גבעת הפועל, לקח את אמו בידה, גרר אותה בחזרה לגן התייצב לפניי ואמר לאם: "את רואה את הילד הזה? אני רוצה שתקני לי אותו".

הילד הזה הוא אני.

באותו בוקר מדובר חזרנו מתל אביב מחברה של אמי מימי חרבין, בת למשפחת מירקין, אנשי בית"ר, כשפעם אחת לנו בביתם בעיר הגדולה. אותה חברה הלבישה אותי בחליפת מלח, עם מכנסיים קצרים וכפתורים מוזהבים שצדו את עינו של הילד מנחם שהיה בן יחיד להוריו.

זו הייתה בנימינה שלנו באותם הימים. גדלנו ביחד, למדנו ביחד ועל אף הפילוג הפוליטי שהחל באותם הימים נותרנו אנחנו בני תנועת בית"ר חזקים. במחזור שלי למדו שני תלמידים בשם זאב, שנקראו על שמו של זאב ז'בוטינסקי, אחד מהם הוא זאב בויס ז"ל לימים שר וח"כ זאב מחנאי ז"ל שגם הוא נפטר לאחרונה. יחד למדנו באותו מחזור, יחד הלכנו לקורס מדריכים בתנועה.

במהלך שנות התיכון התרחבו והעמיקו הקשרים של בני המושבה עם חברים מתנועת בית"ר ברחבי הארץ. מעבר לקורס המדריכים הארצי אותו עברנו יחד, נפגשנו באירועים נוספים רבים. לקראת הגיוס לצה"ל התלבטנו על יעד הגיוס. הופעלו עלינו לחצים לצאת יחד לגרעין הנח"ל של בית"ר. המחזור שלנו יועד להיות הגרעין ה-12. בין חברי הקבוצה אגב, בלט עוזי לנדאו, לימים חבר כנסת ושר בממשלה.

אנו בנחלה שאפנו להתגייס לצנחנים, כמיטב המסורת בתנועה, וסיכמנו עם חברינו שנצא לנח"ל ובהתאם לדרישה נמשיך לאחוזי

פיקוד, כנהוג בנח"ל. ואכן, זאב מחנאי (ז"ל), זאביק בויס (ז"ל) ואני יצאנו לטירונות עם גרעין הנח"ל של בית"ר. עם סיום הטירונות נבחרנו שלושתנו לאחוזי פיקוד מבין חברי הגרעין, ובנובמבר 1961 היינו על האוטובוס בדרך לשבטה, לקורס מ"כים בגדוד נח"ל 906, ולאחר סיום הקורס נשארנו להדריך בקורס מ"כים".

אהבתי את השירות הצבאי והשקעתי בו את כל זמני מאמציי וכישורי. זכור לי כי באותם הימים כשהוחלט לשתף אותי בביצוע משימה מעבר לגבול בסיני לצד קצינים מהפלוגה, זה היה סוף שבוע בו יצאה הפלוגה לחופשת שבת. השבעתי את חברי "הזאבים" שיבטיחו לי כי יתרחקו מבית הוריי, כדי שלא יישאלו שאלות כמו - 'איך זה שהם הגיעו לשבת ואני לא'. שתי המשימות עברו בשלום, לא הדאגתי את הורי וגם המשימה שמעבר לגבול עברה בהצלחה.

השלב הבא היה קורס קצינים. בקורס הכרתי חברים חדשים מהצנחנים, גולני, שקד ועוד. אז הצטרף אלינו גם עוזי לנדאן, וכבר היינו ארבעה חברים יחדיו מאותו הגרעין. בקורס למדתי בין השאר להכיר מקרוב את עמיתי לשרות בצה"ל מקרב העדה הדרוזית. עד היום אני בקשר חם עם פואד והבי מדלית אל כרמל, שהיה שותפי לחדר בקורס קצינים.